

UvA input voor Rondetafelgesprek Tweede Kamer gevolgen WiB 13 juni 2024

Algemene indruk

De UvA onderschrijft het overkoepelende beleidsdoel van het wetsvoorstel, namelijk het nemen van maatregelen om een duurzame balans voor internationalisering van ons hoger onderwijsstelsel te bewerkstelligen en daarnaast het behouden en versterken van de Nederlandse taal in het hoger onderwijs. Deze benadering past goed bij het kernprincipe van het UvA internationaliseringsbeleid voor het inzetten van internationalisering voor kwaliteitsverhoging van onderwijs en onderzoek. De UvA heeft echter op een aantal punten zorgen over de maatregelen om dat doel te bereiken.

Doeltreffendheid van de maatregelen

De UvA is positief over de voorgestelde verruiming van instrumenten om door middel van een Numerus Fixus op trajecten binnen een opleiding de instroom van studenten te beheersen bij opleidingen of trajecten waar de aanvraagdruk (te) hoog is.

De UvA is voorts *gedeeltelijk* positief over de maatregelen om het taalbeleid van universiteiten te moderniseren, onder andere door het verruimen van de zorgplicht waarbinnen het bevorderen van Nederlandse taalvaardigheid ook voor anderstalige studenten gaat gelden. Ook in het zelfregievoorstel hebben de universiteiten aangegeven dat maatregelen te willen nemen de Nederlandse taalvaardigheid van zowel studenten als staf te willen bevorderen. De UvA is in beginsel voorstander van het aanbieden van taalvaardigheidsonderwijs aan anderstalige studenten en medewerkers, deels met het oog op het positief effect op het verhogen van de blijfkans van internationale studenten na afstuderen. De UvA meent echter wel dat er aandacht moet zijn voor de uitvoerbaarheid van de beoogde maatregelen.

De UvA heeft, tot slot, begrip voor het voornemen de Toets Anderstalig Onderwijs te introduceren en deze ook eenmalig te verplichten voor bestaande opleidingen om de doelmatigheid van de anderstaligheid vast te stellen. Dat gezegd, onderschrijft de UvA op dit punt het advies van de Raad van State dat het ultimium-remedium karakter van deze nieuwe toets sterker benadrukt moet worden in de wetstekst. Belangrijkste overweging hierbij is de rechtszekerheid voor (aankomend) studenten, medewerkers en organisatie-eenheden. Bovendien kan niet voorbij worden gegaan aan het intrinsiek internationale karakter van de wetenschap en de positieve impact van de aanwezigheid van internationaal talent op de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek.

(On)gewenste neveneffecten

Numerus Fixus

- De UvA benadrukt dat een Numerus Fixus in beginsel alleen overwogen zou moeten worden bij anders- of tweetalige opleidingen waar de aanvraagdruk (te) hoog is. Opleidingen zouden zelf een plafond moeten bepalen met als leidende indicatoren het in het geding raken van 1) de onderwijskwaliteit en 2) de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten. Voor opleidingen waarbij geen sprake is van een dusdanig grote aanvraagdruk, zou geen NF overwogen moeten worden, omdat in dat geval de maatregel niet proportioneel is.
- Een NF op een anderstalig traject moet gericht zijn op het bereiken van een goede balans in de instroom tussen de Nederlands- en anderstalige trajecten. De UvA merkt derhalve op dat de mogelijkheid waarmee de Minister beperkingen kan opleggen aan het aantal studenten dat zich inschrijft voor een anderstalige opleiding of traject op gespannen voet staat met de autonomie van de instellingen, faculteiten en de vrije studiekeuze van de student.

TAO

- De UvA heeft zorgen over de impact van de Toets Anderstalige Opleidingen op de rechtszekerheid van de (aspirant) studenten, medewerkers en universiteit als geheel. De voorbereiding van de onderwijsprogrammering, plannen van bijbehorende formatie en voorlichting aan aspirant studenten begint doorgaans circa twee jaar voor de aanvang van een academisch jaar. De TAO brengt veel onzekerheid met zich mee voor bestaande anders-

en tweetalige opleidingen en kan er (onbedoeld) toe leiden dat bepaalde groepen aspirant studenten zich niet aanmelden voor de oorspronkelijke opleiding van hun keuze. Hetzelfde geldt voor medewerkers, beoogde docenten en onderzoekers. Zij zien mogelijk af van het aanvaarden van een positie bij de UvA of een andere universiteit door deze onzekerheden, of zullen voortijdig de UvA en andere Nederlandse universiteiten verlaten.

Kennisinfrastructuur

- De UvA bepleit dat de overheid waakzaam moet zijn dat de balans niet doorslaat. Als de maatregelen ertoe leiden dat Nederlandse universiteiten minder aantrekkelijke werkgevers en studiebestemmingen worden vanwege de impact op de reputatie van de instellingen, kan dit schadelijk zijn voor de gehele kennisinfrastructuur van onderzoek, onderwijs en de dienstverlening aan studenten. Uiteindelijk zal een disproportioneel grote daling van het aantal studenten en daarmee de toekomstbestendigheid van het onderzoek, ook een negatief effect hebben op het verdienmodel van Nederland. Nederland kent tenslotte een kennisintensieve samenleving en economie.
- Een impliciet neveneffect van de maatregelen is een beperking op het innovatieve vermogen van universiteiten in het ontwikkelen van nieuw onderwijsaanbod. Door de zorgen over rechtsonzekerheid en de beperking op de instroom van studenten in anderstalige trajecten, worden initiatieven voor het ontwikkelen van vernieuwend onderwijsaanbod of toevoegen van trajecten momenteel opgeschort. Als deze situatie langer voortduurt, kan dit leiden tot ongewenste stilstand (of zelfs achteruitgang) in de onderwijsvernieuwing in Nederland.

Op welke onderdelen is nog sprake van onzekerheid vanwege latere uitwerking?

Zoals hierboven benoemd is er momenteel sprake van onzekerheid rondom de impact van de TAO op de continuïteit van het tweetalige bachelor aanbod. De UvA participeert daarom met een bacheloropleiding in de TAO simulatie die deze zomer wordt uitgevoerd door de CDHO. De UvA juicht deze mogelijkheid toe en spreekt de hoop uit dat de bevindingen van de opleidingen worden meegenomen in aanpassingen van de AMvB TAO.

Daarnaast bestaat op dit moment onduidelijkheid over de zogenaamde clusteraanpak in relatie tot de TAO, waarbij de decanen van betrokken faculteiten in hetzelfde domein in het kader van zelfregie gezamenlijk voorstellen doen voor het aanbod anderstalige opleidingen en trajecten binnen het desbetreffende domein. In UNL verband hebben de domeinen inmiddels gezamenlijk een aantal voorstellen gedaan voor het toevoegen van Nederlandstalige trajecten en voornemens voor het invoeren van NF op trajectniveau. Het is alleen onduidelijk hoe deze zelfregie initiatieven zich in de toekomst precies zullen gaan verhouden tot de wet.

Waar zou de wetgever rekening mee moeten houden?

De UvA bepleit het overnemen van het advies van de Raad van State om het ultimatum-remedium karakter van de TAO steviger in de wetstekst tot uitdrukking te brengen. Voorts zou de TAO voor wat betreft het criterium 'arbeidsmarkt' ook recht moeten doen aan het wegen van meerwaarde van sectoren anders dan de techniek.

Tot slot zou de wetgever rekening moeten houden met de uitvoerbaarheid van de voorgenomen maatregelen en de bereidheid van de uitvoeringsorganisaties, zoals Studielink om tijdig te voorzien in aanpassingen in de processen van aanmelding voor anderstalige en tweetalige opleidingen.

Wat is de toekomstbestendigheid van deze maatregelen?

De UvA meent dat de toekomstbestendigheid van deze maatregelen beperkt is, omdat onduidelijk is in hoeverre de maatregelen in samenhang met ander beleid worden gezien. Punten van zorg zijn hier onder andere de vergrijzing van de arbeidsmarkt en de impact op de kennisinfrastructuur, zoals hierboven benoemd. Daarnaast moeten universiteiten binnen hun institutionele onafhankelijkheid ruimte blijven houden voor het ontwikkelen van nieuw onderwijsaanbod, ook als dat anders- of tweetalig is, bijvoorbeeld omdat maatschappelijke ontwikkelingen hierom vragen.